

УДК 339.1

СВІТОВИЙ ДОСВІД ЛІЗИНГОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ І ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ ЛІЗИНГОВОГО НАКОПИЧЕННЯ В УКРАЇНІ

В.В. ПАВЛІКОВ

Європейський університет

Р.Н. НАТРОШВІЛІ

Київський національний університет технологій та дизайну

Дана наукова стаття присвячена проблемам визначення показників економічної ефективності лізингу в різних галузях економіки. Особлива увага приділяється аналізу світового досвіду розвитку і практика реалізації лізингового накопичення в трансформаційних економіках

Сучасні промислові підприємства України потребують поповнення та модернізації наявних основних засобів виробництва. Згідно із статистичними даними в теперішній час можливості самофінансування вітчизняних підприємств обмежені, довгострокові кредити комерційних банків характеризуються високою вартістю та малою доступністю. За таких умов, як показав досвід закордонних країн, важливим засобом мобілізації коштів для оновлення капіталовкладень є лізинг. Прийняття рішення промисловим підприємством відносно застосування цієї форми інвестування значною мірою залежить від її економічної ефективності.

Особливе місце в системі відносин запозичення займає лізинг, який, на думку автора, є ефективною формою накопичення капіталу. При лізингу відбувається накопичення капітальних активів в економічне володіння, яке передбачає монопольне привласнення лише результатів функціонування об'єктів основних засобів. Завдяки лізингу, відбувається оптимізація функції накопичення капіталу економічними суб'єктами, що створює передумови для економічного зростання. Тому проблема лізингового накопичення і формування сприятливого інституційного середовища для його розвитку має важливе теоретичне і практичне значення.

Об'єкт та методи дослідження

Об'єкт дослідження – процес прийняття рішення промисловим підприємством щодо виду лізингової угоди, питання визначення економічної ефективності лізингової операції основними учасниками. Дослідження з обраного науково-практичного завдання базуються на загальнонаукових принципах проведення наукових досліджень, фундаментальних трудах вітчизняних та зарубіжних вчених і практиків з питань лізингу.

Проблемам визначення показників економічної ефективності лізингу в різних галузях економіки присвячені дослідження таких вітчизняних авторів, як Н.Н.Внукова, О.О.Ольховиков, А.Г.Загородній, Н.Е.Селюченко, К.В.Кабаніхіна, В.В.Кузьмін, В.І.Міщенко, Н.Г.Слав'янська, Г.А.Холодний та закордонних фахівців В.Д.Газман, В.А.Горемікін, М.І.Лещенко, Л.Н.Прилуцький, Е.Чекмарьов, Х.Й.Шпітлер та інш. Віддаючи належне дослідникам, які працюють над теорією та методологією лізингового процесу, слід відзначити, що до цього часу питання стосовно визначення економічної суті лізингу та практичного вирішення проблем визначення його економічної ефективності

на промислових підприємствах України залишаються не достатньо висвітленими, а проблемам альтернативи вибору лізингоотримувачем найефективнішого виду лізингової угоди не приділено уваги. Розвиток лізингових послуг сприятиме подальшій стабілізації економіки держави, надасть змогу вітчизняним підприємствам вирішити питання оновлення виробничих фондів та випуску конкурентоспроможної продукції. Актуальність означених проблем зумовила вибір теми даної наукової статті.

Постановка завдання

Метою даної наукової статті є оцінка наявних методів та розробка методологічного підходу щодо вибору промисловим підприємством економічно ефективнішого виду лізингової угоди.

Результати та їх обговорення

В умовах глобалізації міжнародних економічних відносин світовий лізинговий бізнес вступає в новітній етап розвитку – етап зрілого ринку, який вже має місце в розвинених країнах світу. Даному етапу властиві наступні риси: сильна конкуренція; консолідація ринку: злиття, поглинання; доходи від додаткових послуг, від реалізації предмету лізингу понад залишкову вартість після повернення лізингоотримувачем; стратегічні і ексклюзивні партнерства; зрілий ринок характеризується наявністю широкого вибору лізингових продуктів.

У розвитку лізингового бізнесу простежується стійка позитивна динаміка. Найбільше зростання лізингових операцій спостерігається впродовж останніх п'яти років, що обумовлене функціонуванням державних програм стимулювання лізингу на рівні національних економік, а також посиленням процесів інтернаціоналізації у сфері лізингу.

В даний час в Об'єднання європейських лізингових суспільств входять суспільства і союзи 17 європейських держав. Найбільша питома вага лізингу в інвестиціях спостерігалася у Великобританії, Швеції і Франції, Німеччині і Іспанії.

У зв'язку з актуальністю лізингу для трансформаційних економічних систем цікавий досвід становлення лізингу в розвинених країнах світу. У всіх країнах з розвиненими ринковими відносинами лізингова діяльність пільгується і стимулюється державою шляхом надання суб'єктам лізингових операцій податкових і амортизаційних пільг, за допомогою бюджетного фінансування лізингових операцій в пріоритетних галузях економіки. Наприклад, найбільшою лізинговою компанією в Японії є „Century Leasing System”, яка була створена в 1969 році. Її статутний капітал - 585 млн. ієн. Японські лізингові компанії активно працюють на міжнародному ринку лізингових послуг, і останніми роками найбільші з них відкрили офіси в Нью-Йорку, Лондоні, в Гонконзі, Сінгапурі і країнах Південно-східної Азії. Основний напрям діяльності японських лізингових компаній - лізинг повітряних і морських судів. Благополуччя лізингових компаній цієї країни пояснюється тим, що Експортно-імпорتنний банк Японії активно сприяє посиленню їх впливу на міжнародному ринку.

Найбільшим в світі ринком лізингу є США - об'єм його складає приблизно 130 мільярдів доларів. Цієї країни припадає на частку половина світового обороту товарів, які поставляються по лізингу. Причиною цього є те, що в порівнянні з Європою (об'єм ринку тут рівний 123,5 мільярда американських доларів) лізинг в США в основному тримається на фінансових стимулах, йому, таким чином, віддається перевага перед кредитом. Саме завдяки впливу банківського капіталу, дві країни - США і Японія - стали

світовими лізинговими лідерами. Фінансовий лізинг за участю посередників в особі банків і інших фінансових компаній (або посередницький фінансовий лізинг) почав розвиватися в США порівняно пізно, зате вельми успішно. У 70-80 рр. ХХ століття бурхливий розвиток лізингу пояснювався саме активністю посередницьких структур. Їх зацікавленість була зумовлена значними податковими перевагами, поширеними на них. Так, на початку 60-х років створенню лізингових компаній сприяли такі фінансові центри США і Західної Європи, як "Чейз Манхеттен бенк", "Бостон оверсиз фінаншенш Корпорейшен", "Ситі бенк" та інші. За оцінками експертів, лізингове фінансування зіграло важливу роль в появі японського "економічного дива", коли країна стрімко випередила багато розвинених держав по темпах приросту ВВП [1].

У Великобританії лізинг почав розвиватися тільки після 1970 р., після введення податкових пільг. Компанії могли віднімати 100% інвестицій з прибутку оподаткування в році, в якому вони здійснювалися. Компанія могла скористатися податковими пільгами тільки в кінці звітного року. Тому, якщо вона здійснювала інвестиції на початку року, то їй доводилося чекати якийсь час до отримання вигоди від цих пільг. Але якщо фірма продавала устаткування лізингової компанії і потім брала його в оренду, ті непрямі вигоди могли бути отримані швидше. Тому лізингові компанії відкривають філіали з різними кінцями фінансового року. Податкова інвестиційна пільга не була безвідплатною, вона поверталася назад через податки на лізингові платежі, але, проте, вона надавала безпроцентну позику, рівну 52% вартості майна, що відбивалося і на вартості лізингу для орендаря.

Лізинг набув великого поширення у Франції, де частіше уживається термін „Kredy-Bay”. У квітні 1967 року була створена перша французька лізингова компанія „Lokafrans”. Зараз у Франції розвивається лізинг літаків і вертольотів, судів і барж, підйомний-транспортного устаткування, контейнерів, обчислювальної техніки, медичного устаткування, поліграфічного і великого промислового устаткування. Лізинг нерухомості також дозволений законом, прийнятим в 1966 р. У 1967 році у Франції були створені Суспільства по операціях з нерухомістю у сфері промисловості і торгівлі (СІКОМІ). СІКОМІ мають форму акціонерних компаній з капіталом не меншого 10 млн. франків, які повинні бути цілком внесений у момент створення суспільства. Лізинговим компаніям СІКОМІ надаються важливі податкові пільги: на 85% прибули звільнення від податку, прискорена амортизація і т.д.

У Німеччині в даний момент існує велика кількість лізингових компаній, 57 з них входять в німецьку лізингову асоціацію. Для ув'язнених відповідно до встановлених норм лізингових контактів передбачається можливість використання ряду податкових пільг. Одна з компаній, що ведуть в області лізингу, - „Gefa-Leasing GmbH”, заснована в 1968 р. За час свого існування фірма надала клієнтам в лізинг устаткування загальною вартістю понад 3 млрд. марок ФРН.

У Австрії середній термін оренди складає від 2 до 15 років, відповідно економічно доцільному терміну служби предмету лізингу. Дозвіл на продовження не допускається. Після закінчення терміну дії контракту орендар може укласти новий контракт на оренду предмету лізингу на термін експлуатації, що залишився, або вступити в переговори про його придбання. Як і у ФРН, в Австрії основою для розвитку лізингу став закон про найм. Лізинг в Австрії розвивається вже 25 років. У лізинг здаються навіть дитячі сади і школи. Для використання податкових пільг за законом 1984 р. необхідно, щоб термін договору по лізингу не був менше 40% загального періоду використання устаткування.

Однією з провідних лізингових фірм є „Райфайзен лізинг”.

Перша лізингова компанія в Італії з'явилася в 1963 році. Зараз Італійська лізингова асоціація має 50 компаній. Існують податкові пільги по лізингу для громадських організацій і в деяких економічних областях. Закони про пільги були прийняті по наступних позиціях: технологічні інновації, реконструкція промисловості, видавнича справа, суднобудування, енергетика, кустарний промисел, торгівля, сільське господарство, комунальне господарство. Найкрупніша італійська лізингова група „Локафіт” віддає в лізинг робочий інструмент, будівельну техніку, сільськогосподарські машини, устаткування для офісів, нерухомість, транспорт (автомобілі, літаки, кораблі і т.д.). Одним із засновників є „Банк Насиональ де Лаворо”. Група створила загальні фірми у ФРН, Франції, США, Іспанії, Китаї, здійснює операції з Угорщиною і Югославією.

У Угорщині була розроблена державна програма розвитку лізингових відносин шляхом надання пільгових кредитів і преференційної митної політики для суб'єктів лізингу. Державна підтримка лізингу в Китаї зводиться до пільгового оподаткування лізингових операцій. З 1988 року в Китаї введено пільгове оподаткування іноземних лізингових компаній, що здійснюють лізингові операції з іноземними партнерами. Доходи за лізинговими угодами, отримані до кінця 1990 року, обкладалися лише 10%-м податком, а по операціях, пов'язаних з викупом устаткування, наданого на умовах фінансового лізингу, податки взагалі не стягувалися.

Отже, економічні переваги, властиві лізинговому механізму, сприятливий режим оподаткування лізингових операцій, наявність податкових і амортизаційних пільг для суб'єктів лізингу сприяють розповсюдженню лізингового накопичення в світі. За даними London Financial Group, на ринку лізингових послуг діють компанії 100 країн світу. Ситуація на світовому лізинговому ринку характеризується розширенням і об'єднанням міжнародного лізингу, інтенсивними інтеграційними процесами. Зв'язано це із специфікою міжнародного лізингу, який вимагає концентрації значних ресурсів для фінансування глобальних міждержавних проектів придбання стратегічно необхідної техніки. Зокрема це стосується програм придбання авіаційної техніки, морських судів, залізничного рухомого складу.

Інтеграція у сфері лізингової діяльності вимагає від урядів країн гармонізації законодавчої бази, яка регулює лізингові відносини. У країнах-учасниках Європейського Союзу, де відбувається зближення юридичних норм регулювання лізингу, а також відповідних економічних умов, спостерігається уніфікація податкових систем, зближення режимів амортизації, уніфікація бухгалтерського обліку лізингової діяльності. Вказані заходи націлені на те, щоб відмінності в податкових законодавствах не перешкоджали руху інвестицій і умовам розвитку конкуренції. Податкові реформи, здійснювані Євросоюзом, полягають в наступному: 1) доходи оподатковуються в країні їх отримання; 2) відміняється подвійне оподаткування; 3) забезпечується зниження корпоративного податку; 4) зближуються умови надання податкових пільг, уніфікуються ставки податків, вводяться єдині принципи розрахунку бази оподаткування. [2].

Реформування податкової системи пов'язане також з уніфікацією умов амортизації майна, яка робить безпосередній вплив на ефективність лізингового механізму.

При цьому багато країн використовують режим прискореної амортизації, яка дозволяє зменшити базу оподаткування і таким чином досягти економії по податку на прибуток.

Операції міжнародного лізингу стають вигідними унаслідок використання сприятливого податкового режиму, встановленого в тій або іншій країні. Це можна представити як експорт податкових пільг з країни лізингодавця в країну лізингоотримувача. Операції міжнародного лізингу також є поширеним механізмом продажів устаткування, вироблюваного підприємствами країни лізингодавця. Даний механізм реалізації продукції є досить дієвим для виробників, оскільки практично повністю операція може бути профінансована за допомогою лізингової схеми. Лізингоотримувачі, у свою чергу, отримують переваг через те, що в країні лізингодавця можна привернути фінансування під нижчі відсотки, ніж в своїй країні, що, природно, відбивається на вартості всієї операції. Передача в лізинг устаткування, проведеного за кордоном, дозволяє привернути дешевші ресурси від іноземних фінансових установ або грошові фонди держав, зацікавлених в експорті продукції своєї промисловості в яку-небудь країну. Безперечною перевагою міжнародного лізингу для країни лізингоотримувача є той факт, що сума лізингових операцій не враховується в підрахунку національної заборгованості, тобто з'являється можливість перевищити ліміти кредиторської заборгованості, встановлені Міжнародним валютним фондом по окремих країнах.

У Україні спостерігається тенденція виходу лізингової діяльності за межі національної економіки. Відбувається створення спеціалізованих лізингових компаній за участю іноземного капіталу. Серед таких компаній можна виділити "Hansa Leasing", "Першу лізингову компанію", "Укрінкомліз". Як правило, постачальниками устаткування для цих компаній є іноземні контрагенти. Головна перевага роботи вказаних суб'єктів лізингу полягає в можливості використання в своїй діяльності дешевих кредитних ресурсів, отриманих від зарубіжних банків. На сучасному етапі поширена практика реалізації іноземними виробниками українським підприємствам техніки через лізинговий механізм. Так, для компаній "Scania-Україна", "Volvo", IVECO, MAN фінансовий лізинг став механізмом збуту проведеної продукції.

Актуальність розвитку лізингу в Україні, включаючи формування лізингового ринку, обумовлена передусім несприятливим станом парку устаткування: значна питома вага морально застарілого устаткування, низька ефективність його використання, немає забезпеченості запасними частинами тощо. Одним з варіантів рішення цих проблем може стати лізинг, який об'єднує всі елементи зовнішньо-торгівельних, кредитних та інвестиційних операцій. [3].

Перехід до ринкової економіки поставив перед промисловими підприємствами ряд проблем, головною з яких являється наступна: як затвердитися в умовах зростаючої конкуренції, скорочення ринку збуту через невисокі ціни продукції та неплатоспроможність, складність пошуку постачальників сировини, матеріалів та обмеженості фінансових ресурсів.

В наш час більшість українських (та й не тільки українських) підприємств відчувають нестачу оборотних коштів. Вони не можуть оновлювати свої основні фонди, впроваджувати досягнення науково-технічного прогресу і вимушені брати кредити. Існують різноманітні види кредитування: іпотечне, під заставу цінних паперів, під заставу партій товару, нерухомості.

Однак підприємству при необхідності оновлення своїх основних фондів вигідніше брати устаткування в лізинг. При цьому економія коштів підприємства у порівнянні зі звичайним кредитом на придбання основних засобів доходить до 10% від вартості устаткування за увесь строк лізингу, який складає, як правило, від одного до п'яти років. Теперішня економічна ситуація в Україні, на думку багатьох експертів, сприяє лізингу. Форма лізингу примирює протиріччя між підприємством, у якого немає коштів на модернізацію, і банком, який неохоче надасть цьому підприємству кредит, так як не має достатніх гарантій повернення інвестованих коштів. Лізингова операція вигідна усім учасникам: одна сторона отримує кредит, який виплачується поетапно, та потрібне устаткування, інша сторона — гарантію повернення кредиту, так як об'єкт лізингу є власністю лізингодавця чи банку, що фінансує лізингову операцію, до надходження останнього платежу. [4].

Лізинг є однією з найцікавіших форм інвестування, що здатні значно поживити процес оновлення виробництва і посприяти входженню до структури світового ринку економік країн Співдружності, України, зокрема. Лізинг може дати потужний поштовх процесам приватизації, конверсії, оновлення технологічного парку існуючих підприємств і створення нових виробництв, оптимізувати використання наявного машинного парку і на вигідних умовах отримати найсучасніше вітчизняне та зарубіжне устаткування.

Успіх лізингового бізнесу в будь-якій галузі багато в чому залежить від правильного розуміння його змісту та специфічних особливостей, їх адекватного відображення в методичних рекомендаціях та практичних рішеннях. Тому передусім потрібно з'ясувати, в чому ж сутність лізингу, які його природа та потенціал, принципи та організаційні форми. Лише повне пізнання економічного механізму та переваг, закладених в лізинговій системі, дозволить широко використовувати його в практичній підприємницькій діяльності в будь-якій країні.

Висновки

Становленню міжнародного лізингу передувало формування в країнах внутрішнього ринку лізингу із специфічними пільгами і умовами регулювання. Таким чином, стали можливими угоди з подвійною вигодою, якщо господарючі суб'єкти використовують як пільги, передбачені в національному законодавстві, так і що мають місце в законодавствах інших країн. Наприклад, лізингоотримувач, зберігаючи право на пільгові умови амортизації в своїй країні, може скористатися низькими ставками лізингу в країні лізингодавця. Поширено використання цієї переваги в Австралії, Великобританії, США, Японії.

Світовий досвід лізингової інтеграції необхідно врахувати з метою ефективного впливу на процес лізингового накопичення в Україні.

Особливої уваги заслуговує удосконалення механізму податкових і амортизаційних пільг по лізингу. Доцільне розширення збуту проведеної техніки на умовах лізингу вітчизняним виробникам і підприємствам країн СНД.

Розвиток інтеграції у сфері лізингу здатний позитивно вплинути на процес накопичення і створити умови для активізації виробництва і підприємництва в сучасних економіках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Leasing Activity in Europe: Key Facts and Figures.
<http://www.leaseurope.org/pages/statistics/stat.asp>;
2. Коваленко Н., Човнюк Ю. Тенденції розвитку лізингу: світовий досвід і реалії в Україні// Банківська справа, № 6, 2000, с. 29-32.
3. Колесник І.В. Фінансовий лізинг як форма нагромадження капіталу в умовах трансформаційної економіки. – Донецьк, 2005. – 218 с.
4. Лапигин Ю.Н., Сокольских Е.В. Лизинг. – М., 2005. – 262 с.

Надійшла 07.07.2010

УДК: 33.021:005.521

МОДЕЛЮВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ

С.А. РИБАЛЬЧЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Розглянуто та проаналізовано найбільш популярні при моделюванні страхового ризику функції розподілу. Визначено функції, що характеризують дійсні значення показників діяльності страхової компанії та ризику найбільш точно. Розроблено рекомендації для апроксимації суб'єктивної функції розподілу. Аналіз проведено на основі реальних показників діяльності страхової компанії

Страховий ринок України переживає важкі часи внаслідок світової фінансової кризи, хоча цьому передували роки активного розвитку. В умовах непередбачуваної динамічної економіки, що склалася в нашій країні, страхування несе надзвичайно велику суспільну функцію, а саме : робить нас менш безпорадними перед надзвичайними ситуаціями. У зв'язку з тим, що страхові компанії беруть на себе більшість як економічних так і природних ризиків, яким піддаються юридичні та фізичні особи, виникає необхідність постійної оцінки загального ризику діяльності страхової компанії, адже від успішності страхової компанії залежить кожен її клієнт.

Об'єкти та методи дослідження

Більшість знавців економіко-математичного моделювання зробили вагомий внесок у розвиток вітчизняних розробок в сфері актуарної математики. Серед них можна виділити Черняк О.І. (розробляє моделі розрахунку ймовірності краху страхової компанії, аналіз систем з переходами Маркова) [1], Вітлінський В.В. (вдосконалює методи міри ризиків у страхуванні) [2], Мішура Ю. (застосування стохастичного моделювання) [3], Карташов М. (аналіз процесів Маркова в страхуванні) [4].

Але переважна більшість вітчизняних робіт орієнтується на апроксимацію праць зарубіжних вчених. Широкий спектр проблем страхування вже досліджено за кордоном, найбільша увага приділяється обґрунтуванню вибору функції розподілу ймовірностей для моделювання страхової діяльності.